

Якимчук С. А., аспірант (Національний університет водного господарства та природокористування)

СТАН СПЛАТИ ЕКОЛОГІЧНОГО ПОДАТКУ В УКРАЇНІ

У зв'язку з прийняттям Україною концепції сталого розвитку країни та з початком розробки відповідних стратегій і планів дій актуалізується питання фінансування природоохоронної діяльності. У преамбулі до Концепції визначено, що стратегічна стабільність в Україні великою мірою визначається поступальністю у вирішенні екологічних проблем.

Проблема чіткого регулювання використання ресурсів планети, забруднення природного середовища є надзвичайно актуальною та важливою. Саме тому останнім часом дедалі більше країн світу звертають свою увагу на екологічний податок.

Дослідження питань в сфері екологічного оподаткування займалися такі вчені, як: О. О. Веклич, О. Д. Василик, П. В. Мельник, І. М. Синякевич, А. М. Соколовська, В. В. Юрчишин та ін.

Економічний механізм – це сукупність економічних структур, інститутів, форм і методів господарювання, за допомогою яких реалізуються чинні в конкретних умовах економічні закони, здійснюється погодження і корегування суспільних, групових і приватних інтересів [1, с. 458; 2, с. 309].

Економічні інструменти включають у себе: механізм збору за спеціальне використання природних ресурсів; екологічний податок; механізм відшкодування збитків, заподіяних внаслідок порушення природоохоронного законодавства; систему фінансування природоохоронних заходів.

З 1 січня 2011 р. згідно Податкового кодексу [3] в Україні запроваджений екологічний податок, який справляється за фактичні обсяги викидів у атмосферне повітря та скидів у водні об'єкти забруднюючих речовин, розміщення відходів, фактичного обсягу утворення та тимчасового зберігання радіоактивних відходів.

Цей податок був введений замість збору за забруднення навколишнього природного середовища, справляння якого з 1 січня 2011 року припинено.

В Податковий кодекс включено всі екологічні платежі за спеціальне використання природних ресурсів і за забруднення навколишнього природного середовища.

У 2011 році екологічний податок зараховувався у таких пропорціях: до спеціального фонду державного бюджету – 30 % і до спеціального фонду місцевих бюджетів – 70 %, у тому числі: до сільських, селищних, міських бюджетів – 50 %, обласних бюджетів та бюджету Автономної Республіки Крим – 20 %, бюджетів міст Києва та Севастополя – 70 % [4].

Надходження коштів від екологічного податку за 2011 рік склали 2 091 219,8 тис. грн., у тому числі 627 361,2 тис. грн. до Державного фонду охорони навколишнього природного середовища та 1 463 858,6 тис. грн. до Республіканського Автономної Республіки Крим та місцевих фондів охорони навколишнього природного середовища.

У порівнянні з 2010 роком надходження коштів від екологічного податку збільшилися у 1,5 рази. У порівнянні з 2007 роком – у 1,9 рази.

У 2011 році надходження коштів від екологічного податку за забруднення навколишнього природного середовища від загальної суми надходжень розподілилися таким чином [4]:

- за викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами забруднення – 849 966,65 тис. грн. або 40,6 %;

- за скиди забруднюючих речовин безпосередньо у водні об'єкти – 46 842,32 тис. грн. або 2,2 %;

- за розміщення відходів у спеціально відведених для цього місцях чи на об'єктах, крім розміщення окремих видів відходів як вторинної сировини – 418 951,77 тис. грн. або 20 %;

- за викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами забруднення (реалізоване паливо податковими агентами – суб'єктами господарювання) – 345 029,51 тис. грн. або 16,5 %.

У 2011 році надходження коштів від збору за забруднення навколишнього природного середовища склали 430 429,57 тис. грн. або 20,6 %.

Протягом 2011 р. на охорону навколишнього природного середовища підприємствами, організаціями та установами було витрачено 18490,7 млн. грн., що на 41 % більше порівняно з 2010 р [4]. З них 65 % (12039,7 млн. грн.) – поточні витрати на охорону природи, пов'язані з експлуатацією і обслуговуванням засобів природоохоронного призначення, 30 % (5607,4 млн. грн.) – інвестиції в основний капітал, направлені на будівництво і реконструкцію природоохоронних об'єктів, придбання обладнання для реалізації заходів екологічного спрямування і 5 % (843,6 млн. грн.) – витрати на капітальний ремонт природоохоронного обладнання.

Понад три чверті капітальних інвестицій від сумарного обсягу по країні було освоєно підприємствами, які зареєстровані у Дніпропетровській (1509,8 млн. грн.), Київській (1398,3), Донецькій (1015,4), Харківській (528,5 млн. грн.) областях та Автономній Республіці Крим (442,4 млн. грн.).

Майже дві третини поточних витрат від загальної суми по країні було здійснено підприємствами, які зареєстровані у Дніпропетровській (3188,8 млн. грн.), Донецькій (2037,1), Луганській (1134,0), Запорізькій (958,4 млн. грн.) областях та м. Києві (644,5 млн. грн.).

Основними джерелами фінансування природоохоронної діяльності були власні кошти підприємств та організацій і незначною мірою кошти державного бюджету.

За рахунок коштів державного та місцевих бюджетів було освоєно майже 10 % капітальних інвестицій і здійснено 3 % поточних витрат, а основним джерелом фінансування витрат на охорону довкілля, як і в попередні роки, були власні кошти підприємств – відповідно 67 % і 96 %.

Протягом 2011 р. підприємствами, організаціями, установами за забруднення навколишнього природного середовища і порушення природоохоронного законодавства пред'явлено екологічних платежів на загальну суму 2122,8 млн. грн., з них екологічний податок за викиди в атмосферне повітря від стаціонарних та пересувних джерел – 67,7 % (1438,0 млн. грн.), за розміщення відходів – 23,2 % (491,7 млн. грн.) та 6,3 % (132,8 млн. грн.) – штрафні санкції за порушення природоохоронного законодавства [4].

Основними платниками екологічного податку були підприємства, які виробляють та розподіляють електроенергію, газ та воду (пред'явлено податку на суму 1067,3 млн. грн., або 54 % від сумарного обсягу по країні), металургійного виробництва та виробництва готових металевих виробів (275,9 млн. грн., або 14 %), добувної промисловості (243,7 млн. грн., або 12 %), виробництво коксу, продуктів нафтоперероблення та ядерних матеріалів (133,3 млн. грн., або 7 %).

Підприємствами, організаціями, установами країни фактично сплачено протягом 2011 р. майже 1843,9 млн. грн. екологічних платежів (з урахуванням погашення заборгованості за попередні роки), що становить 87 % від загальної суми пред'явлених платежів.

Підводячи підсумок, можна сказати, що екологічні податки вважаються ефективним інструментом екологічної політики та застосовуються для боротьби із забрудненням навколишнього природного середовища.

1. Основи екології. Екологічна економіка та управління природокористуванням [Текст]: Підручник / за заг. ред. д.е.н., проф. Л.Г. Мельника та к.е.н., проф. М.К. Шапочки. - Суми: ВТД «Університетська книга», 2005 – 759 с. **2.** Стахів О. А. Економічні механізми природокористування в Україні [Текст] / О. А. Стахів, С. А. Войтович // Проблеми раціонального використання соціально-економічного та природно-ресурсного потенціалу регіону: фінансова політика та інвестиції: Збірник наукових праць. – Рівне, 2011. – Випуск XVII №4. – С. 308-318 **3.** Податковий кодекс України № 2755-VI від 02.12.2010 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/page> **4.** Національна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Україні у 2011 р. виконана Міністерством екології та природних ресурсів України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.menr.gov.ua/media/files/NacDopovid2011.pdf>